

Az Unió lakosságának közel egynegyedét fenyegeti szegénység vagy társadalmi kirekesztés. Az életkörülmények, a szegénység mértéke, illetve a szegénységbe vezető vagy onnan kivehető út nagyon különböző tud lenni a nők és a férfiak esetében, de az egyes ember élete folyamán is változik. Az EU-ban élő összes szegény 10%-át a fiatalok (18–24 évesek) teszik ki (!). Bár a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázata ebben az életszakaszban nem tér el jelentősen a nők és a férfiak esetében, idősebb korban egyértelműen a nők fizetik meg a nemek közötti egyenlőtlen árát. Sokkal jobban ki vannak téve a szegénységnek és a társadalmi kirekesztésnek, mint az idősebb férfiak.

A szegénység kezelése az élet folyamán

A szegénység és a társadalmi kirekesztés megszüntetése az Európa 2020 stratégia szerves része. Ez a kötelezettségvállalás 2020-ig legalább 20 millió embert kíván kiemelni a szegénységből. A tagállamok azonban a cél elérésében nehézségekkel néznek szembe. A szegénységben élő emberek száma 2010 óta valószínűleg növekedett.

A nők általában véve minden korcsoportban jobban ki vannak téve a szegénység veszélyének. Egész életükben alacsonyabb a jövedelmük, mint a férfiaknak, nagyobb valószínűséggel dolgoznak rosszul fizetett, bizonytalan munkahelyeken, a gondozási kötelezettségeik miatt pedig több szünet is lehet a karrierjükben. Ezek az egész életen át tartó egyenlőtlen ségek végső soron jövedelmi különbséghez, gazdasági függőséghez és a szegénység fokozott veszélyéhez vezetnek, és ezek leginkább idős korban válnak nyilvánvalóvá. Különösen aggasztó ez amiatt, hogy az előregedő népesség nagyobb részét az EU egész területén a nők alkotják.

Az életúton alapuló szemlélet felismeri a személy különböző életszakaszai közötti összefüggéseket, és figyelembe veszi, hogy az életút fordulatai hogyan épülnek egymásra, és hogyan befolyásolják a további szakaszokat.

Az uniós szakpolitikák elismerik, hogy a halmozódó egyenlőtlen ségek milyen hatással vannak az idősebb nők szegénységi kockázatára és gazdasági függőségére. Az Európai Bizottság fontos lépéseket tett a nemek közötti nyugdíjkülönbség megszüntetésére. A tagállamokat ugyancsak arra kérte fel, hogy foglalkozzanak a nők körében gyakrabban előforduló részmunkaidős munkával és a keresetek viszonylag lassú emelkedésével, mivel ezek

hátrányosan hathatnak a nyugdíjjogosultságokra. Ezek a politikai kezdeményezések azt mutatják, hogy az életút és a társadalmi nem szempontjának a politikai döntéshozatal összes szakaszába való beépítése elengedhetetlen ahhoz, hogy a nők és a férfiak közötti egyenlőség az EU-ban és az EU-n kívül is valóra válhasson.

Mit jelent szegénynek lenni az EU-ban?

A szegénység a nők és a férfiak körében túlmutat a túléléshez szükséges alapvető források hiányán, és a polgári, társadalmi és kulturális tevékenységek, valamint a politikai részvétel és a társadalmi mobilitás lehetőségeinek nélkülözésére is kiterjed. Az Európa 2020 keretben a „szegénység és társadalmi kirekesztés kockázatának” (AROPE) fogalma azt jelenti, hogy a személy olyan háztartásban él, ahol az alábbi három helyzet közül legalább egy fennáll:

- a monetáris szegénység veszélye fenyeget;
- súlyos anyagi depriváció áll fenn;
- nagyon alacsony a háztartás munkaintenzitása.

A szegénység veszélye az EU-ban leginkább a fiatalokat fenyegeti

Ha valaki szegénységben nő fel, ez az egész életére kihathat. Az EU-ban ma a szegények közel egyötödét (19%) 16 évesnél fiatalabb gyermekek alkotják. Ez majdnem 23 millió, szegény háztartásban élő gyermeket jelent.

(!) A tájékoztatóban szereplő adatok eltérő hivatkozás hiányában minden esetben az Eurostat 2014-es felméréseiből (EU-LFS vagy EU-SILC) származnak.

A fiatal nőket és férfiakat különösen súlyosan érintette a gazdasági válság, következésképpen az EU-ban őket fenyegeti a legjobban a szegénység veszélye. 2014-ben a 18–24 évesek nagyjából egyharmada volt kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztés kockázatának, ezen belül a nőket valamivel jobban érintette ez a veszély.

A tanulmányaik befejezése után sok fiatal valószínűleg nehézségekbe ütközik az elhelyezkedés során. A fiatalok (15–24 évesek) munkanélkülisége a nők és a férfiak körében egyaránt 20% körüli (a férfiaknál 23%, a nőknél 21% volt 2014-ben), ami ijesztően magas, ha a teljes népesség 10%-os arányával állítjuk szembe.

A fiatalok közül sokan még akkor is szegények maradnak, ha dolgoznak. Más korcsoportokhoz képest nagyobb valószínűséggel dolgoznak bizonytalan munkahelyeken, különösen ha korán hagyták abba az iskolát. A 20 és 24 év közötti nők közel fele és a férfiak több mint egyharmada (a diákok kizárásával) bizonytalan foglalkoztatási helyzetben van ⁽²⁾. A dolgozó, ennek ellenére monetáris szegénységben élő emberek aránya (munkavállalói szegénység) 2014-ben a 18–24 év közötti fiatal nők körében 15%, a fiatal férfiaknál 12% volt. Az összes korcsoport közül ezek a számok jelentik a legmagasabb munkavállalói szegénységi rátát. Azok

A nemek között a szegénység terén fennálló különbség idősebb korban kezd növekedni, és 75 éves vagy idősebb korban a legnagyobb

a fiatalok, akik még a szüleikkel élnek, vagy pénzügyi támogatást kapnak tőlük, jobban védve vannak a szegénységgel szemben.

Az idősebb nők szembesülnek az élet során halmozódó egyenlőtlenségekkel

A nemek között a szegénység terén fennálló különbség idősebb korban kezd növekedni, és 75 éves vagy idősebb korban éri el a legmagasabb szintet (a szegénység vagy társadalmi kirekesztés veszélye a nők 22%-át fenyegeti, szemben a férfiak 15%-ával). A nemek közötti egyenlőtlenségek az élet folyamán szisztematikusan aláássák a nők gazdasági függetlenségét, ami nagymértékben megnöveli a későbbi életszakaszban való elszegényedés esélyét. A nők különféle kihívásokkal néznek szembe a munkaerőpiacon, többek között, de nem kizárólag az alábbiakkal:

- az átlagos foglalkoztatási rátájuk következetesen alacsonyabb a férfiakénál;
- nagy az esélye a részmunkaidős foglalkoztatásnak (a nők 32%-a, szemben a férfiak 8%-ával);

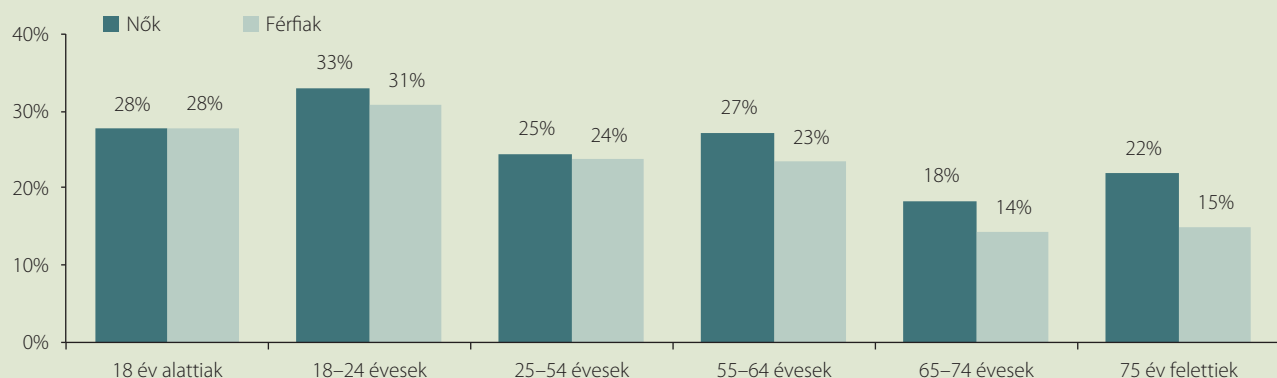
- felülreprezentáltak azokban az ágazatokban, amelyek rendszerint rosszabb fizetést és korlátozott karrierlehetőségeket vagy lassan növekvő jövedelmet kínálnak;
- nagyobb a veszélye a bizonytalan foglalkoztatásnak.

A nők ráadásul fiatalabb korban hagyják el a munkaerőpiacot, mint a férfiak, és különösen nagy számban vonulnak vissza a nyugdíjkorhatár betöltése előtt (az 55–64 éves nők körében 52% az inaktivitási ráta, ezzel szemben az ugyanebbe a korcsoportba tartozó férfiaknál 36%).

A gyakran kompenzáció nélküli, alábecsült és egyenlőtlenül megosztó gondozási és egyéb családi kötelezettségek nagymértékben befolyásolják a nők munkaerőpiaci helyzetét. Ez az esetükben a munkával töltött életszakasz egészére érvényes, még idősebb korban is. Az 50 év feletti nők közel 10%-a jelezte, hogy családi

⁽²⁾ EIGE (2017, előkészületben), Gender, skills and precarious work in the EU, kutatási feljegyzés.

1. ábra – A szegénység és társadalmi kirekesztés kockázatának aránya (AROPE) nemek és korcsoportok szerint (EU-28, 2014)

Forrás: Eurostat, EU-SILC (ilc_peps01).

vagy gondozási kötelezettségek miatt nincs jelen a munkaerőpiacon, és nem is keres állást. Az EU-28 területén élő nők esetében a munkával töltött életszakasz 5,1 évvel rövidebb a férfiak pályafutásánál. Ez egyrészt az aktív életszakaszt megszakító szünetekből, másrészt a munkaerőpiacról való korai kilépésből ered.

Ezek a munkakörülmények és karrierminták a nők számára egész életük folyamán, de különösen idősebb korban korlátozott gazdasági függetlenséghez és ezáltal alacsonyabb nyugdíjhoz vezetnek. A nemek közötti átlagos nyugdíjkülönbség az EU-ban 2014-ben elérte a 40%-ot ⁽³⁾.

Mit lehet tenni az idősebb nők szegénységi kockázatának csökkentésére?

A nők gazdasági függetlenségének növelése az egész életciklusban

Foglalkozni kell a nemek közötti munkaerőpiaci egyenlőtlenségekkel, a munka és a magánélet közötti egyensúlyt megcélzó intézkedések hiányával és a nők gazdasági függetlenségét szisztematikusan aláásó fizetetlen gondozási és háztartási munka egyenlőtlen megoszlásával és alábecsült helyzetével. A nők élete folyamán tapasztalt, egész életen át tartó egyenlőtlenségek hatása különösen idősebb korban válik nyilvánvalóvá, amikor a férfiakhoz képest sokkal több nő van kitéve a szegénység és a társadalmi kirekesztés veszélyének. A társadalmi nemek és az életút szempontjának integrálása a politikai döntéshozatalba döntő fontosságú ahhoz, hogy növekedjen a nők gazdasági függetlensége, és hosszú távon le lehessen küzdeni az egész életen át tartó egyenlőtlenségeket.

A **Think, Act, Report** (*Gondolkozz, tegyél, jelentsd!*) kezdeményezést a munkahelyi megkülönböztetés, többek között az életkor és a nem alapján történő megkülönböztetés megelőzésére tervezték. Ezt a brit kormány terjesztette elő, és az EIGE által felismert bevált módszerek között is szerepelt. A kezdeményezés arra ösztönzi a vállalatokat, hogy vizsgálják meg a nemek közötti egyenlőséget a munkaerejüknél, különösen a felvétel, a megtartás, az előrelépés és a bérek vonatkozásában. A bevált módszerekről további információt az EIGE weboldalán talál.

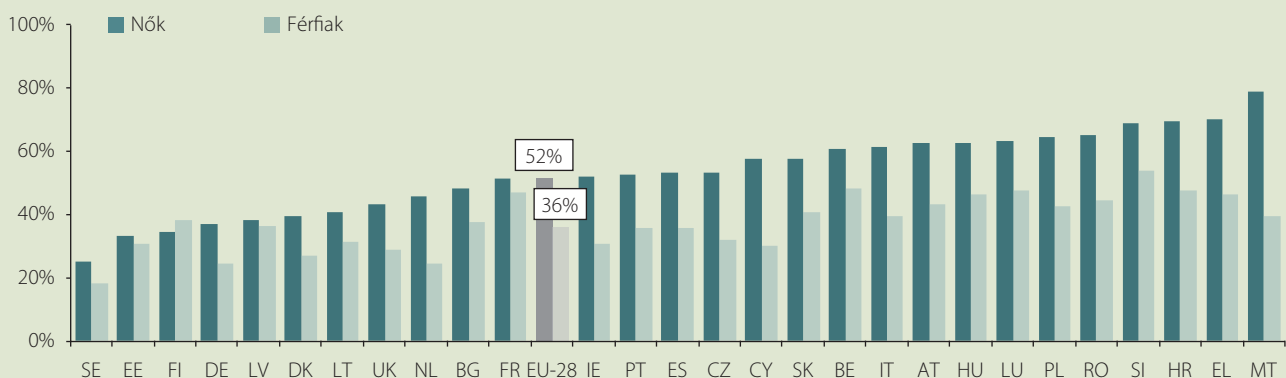
Ugyancsak az idősebb embereket a munkaerőpiacról kizárító tényezők közé tartozik az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés, amely a szexizmussal párosulva legalább kétszeresen megnehezíti az idősebb nők helyzetét.

A nők élete folyamán tapasztalt, egész életen át tartó egyenlőtlenségek hatása különösen idősebb korban válik nyilvánvalóvá

⁽³⁾ Európai Bizottság (2016), *Report on Equality between Women and Men 2015*, elérhető: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/annual_reports/2016_annual_report_2015_web_en.pdf

2. ábra – Az idősebbek inaktivitása nemek szerint (55–64 évesek, 2014)

Forrás: Eurostat, LFS (lfsa_ipga).

A szociális védelmi rendszerek átalakítása az aktuális problémákhoz igazodva

A szociális védelmi rendszereknek és a szegénységellenes politikának foglalkoznia kell az olyan új kihívásokkal, mint a népesség előregedése, a családstruktúra változásai, az új migrációs áramlások, valamint a foglalkoztatás új formái és feltételei. Elegendő gazdasági védelmet kell garantálniuk, nemcsak az élet folyamán végzett hagyományos foglalkoztatási formák esetében, hanem azokat is figyelembe véve, akik fizetetlen gondozási munkában, atipikus vagy bizonytalan foglalkoztatásban vesznek részt, illetve a gondozási kötelezettségeik miatt szüneteltetik az aktív karrierjüket.

Az uniós gazdaságpolitika éves felülvizsgálata (európai szemeszter folyamat) lehetőséget ad arra, hogy tovább erősítsük a nemek közötti egyenlőséget az életút folyamán, amihez foglalkozni kell a nyugdíjrendszerek nemek közötti egyenlőtlenségeivel. Példa lehet erre a gondozási időszakok megfelelő beszámítása a nők és a férfiak esetében egyaránt, illetve az állami nyugdíjrendszerekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása az önfoglalkoztatotók, inaktívok, munkanélküliek vagy atipikus foglalkoztatásban dolgozók számára. Az időskori biztonsághoz az államilag biztosított szociális szolgáltatások, köztük az egészségügyi ellátás és a tartós gondozás meglétét és hozzáférhetőségét is javítani kell.

A különböző politikai területeken belüli és ezek közötti szinergiák erősítése

A szegénység oka és megjelenési formája nagyon különböző lehet a nők és férfiak különböző csoportjai, például a fiatalok és az idősek,

a migráns népesség, az egyedülálló szülők, a romák vagy a fogyatékossgal élő személyek körében. A különböző szakpolitikák erősíthetik egymás hatását, ezért a szegénység elleni stratégiák, illetve az olyan gazdasági és szociálpolitikák, mint a nemek közötti egyenlőség, a foglalkoztatási, adózási, családtámogatási és lakhatási politikák közötti szinergiák erősítése hozzájárulhat a szegénység és a társadalmi kirekesztés eredő okainak hatékonyabb kezeléséhez. A munkanélküliségi ellátás biztosítása például nagyobb védelmet nyújthat a szegénység ellen, ha az emberek munkaerőpiaci reintegrációját segítő intézkedések egészítik ki. Ezeket tovább erősíthetik a gyermekeknek, idős hozzátartozóknak, beteg vagy fogyatékos személyeknek biztosított gondozási szolgáltatások.

Hol található további információ az EIGE-től

- **A nemek közötti esélyegyenlőség platformja** útmutatással és eszközökkel segíti a politikai döntéshozókat a társadalmi nemek szempontjának a szegénységellenes szakpolitikában való általános érvényesítésében. A szegénységgel egy külön szekció foglalkozik.
- **A nemekre vonatkozó statisztikai adatbázis** tartalmazza a társadalmi nemekről és a szegénységről szóló legfrissebb uniós adatokat. A tagállamok adatai összehasonlíthatók.
- **A forrás- és dokumentációs központ** megadja a szegénységről és az életciklusról szóló kiadványokhoz vezető linkeket. A kulcsszavas keresési funkció segítségével ezek könnyen megtalálhatók.

Az EIGE rendszeres jelentései a Pekingi Cselekvési Platform (BPfA) különböző területeit vizsgálják, ahogyan az Európai Unió Tanácsának elnökségei kérték. Ez a tájékoztató anyag a szlovák elnökség kérésére összeállított, „A szegénység, a társadalmi nemek és az egyenlőtlenségek kölcsönhatása az EU-ban” című jelentés (2016) alapján készült. A jelentés megvizsgálja, hogy 2007 és 2014 között milyen előrehaladást sikerült elérni a nők szegénységének enyhítésében a férfakkal összehasonlítva, és külön tárgyalja az egyes veszélyeztetett csoportok, köztük az egyedülálló szülők, a fogyatékossgal élő személyek, a migránsok és a romák szegénységét.

További friss jelentések:

- Gender equality in power and decision-making (*A nemek közötti egyenlőség a hatalomban és a döntéshozatalban*) (2016);
- Gender gap in pensions in the EU (*A nemek közötti nyugdíjkülönbség az EU-ban*) (2015);
- Gender equality and economic independence: part-time work and self-employment (*A nemek közötti egyenlőség és a gazdasági függetlenség: részmunkaidő és önálló vállalkozás*) (2014).

Az összes eddigi EIGE BPfA-jelentés és -kiadvány megtekinthető az alábbi weboldalon: <http://eige.europa.eu/monitoring-the-bpfa>

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE) a nemek közötti egyenlőség kérdésével foglalkozó uniós tudásközpont. Az EIGE – a nemek közötti egyenlőség európai helyzetével kapcsolatos különleges szakértő, valamint összehasonlítható és megbízható adatok nyújtásával – támogatja a politikai döntéshozók és valamennyi vonatkozó intézmény azon törekvését, hogy a nők és férfiak közötti egyenlőség minden európai számára valósággá váljon.

© A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete, 2017
A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.
Fotók: Shutterstock.

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete
Gedimino pr. 16
LT-01103 Vilnius
LITVÁNIA

Print: MH-06-16-074-HU-C 978-92-9470-166-4 10.2839/28780
PDF: MH-06-16-074-HU-N 978-92-9470-134-3 10.2839/801734

Elérhetőségek

<http://eige.europa.eu/>
facebook.com/eige.europa.eu
twitter.com/eurogender
youtube.com/user/eurogender
eige.sec@eige.europa.eu
 +370 52157444